

LAUSUNTO

Helsinki 16.10.2025

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: HE 117/2025 vp

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä lähes 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: Edunvalvontapäällikkö Anne Perälähti, anne.peralahti@soste.fi, p. 050 411 1734

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia.

Lakimuutoksella korotettaisiin enimmäismaksua, joka voidaan periä tietyistä sosiaali- ja terveydenhuollon käyttämättä tai peruuttamatta jääneistä palveluista. Esitys perustuu hallitusohjelman tavoitteeseen korottaa asiakasmaksuja oikeudenmukaisesti siten, että eriarvoisuus ei lisäännä eikä maksut muodostu esteeksi palvelujen saamiselle.

Tiivistelmä SOSTEn kannasta:

- SOSTE pitää perusteltuna, että hyvinvointialueet voivat aiempaa paremmin kattaa käyttämättä ja peruuttamatta jääneistä palveluista aiheutuneita kustannuksia.
- Ehdotettua maksukorotus on kuitenkin varsin korkea ja kohdistuu todennäköisesti usein haavoittuvassa asemassa oleviin asiakkaisiin.
- Maksujen soveltamisessa on varmistettava kohtuullisuus ja yhdenvertaisuus.
- Hyvinvointialueiden on kehitettävä ajanvaraus-, muistutus- ja peruutuskäytäntöjään.

Maksukorotuksen yhteydessä varmistettava kohtuullisuus ja toimivat käytännöt

On perusteltua, että hyvinvointialueet voivat aiempaa paremmin kattaa käyttämättä ja peruuttamatta jääneistä palveluista aiheutuneita kustannuksia. Peruuttamatta jääneet ajat aiheuttavat hyvinvointialueille lisäkustannuksia sekä pidentävät muiden asiakkaiden jonotusaikoja palveluihin.

Ehdotettu maksun korotus 56,70 eurosta 73,70 euroon on kuitenkin huomattava, noin 30 prosenttia. Korotus kohdistuisi todennäköisesti usein haavoittuvassa asemassa oleviin asiakkaisiin, joilla on vaikeuksia toimintakyvyssä, elämänhallinnassa tai taloudellisessa tilanteessa. Ajan peruuttamatta jättäminen ei useinkaan johdu tahallisuudesta vaan erilaisista elämäntilanteen haasteista tai sairauksista.

Maksukorotuksen myötä korostuu hyvinvointialueiden velvollisuus varmistaa, ettei maksua peritä tilanteissa, joissa se olisi asiakkaan kokonaistilanteen kannalta kohtuutonta. Maksun perimisen yhteydessä on tärkeää käyttää tapauskohtaista kohtuullisuusharkintaa, jossa huomioidaan muun muassa asiakkaan vaikea elämäntilanne, kehitysvammaisuus, muistisairaus, mielenterveysongelmat tai neuropsykiatriset häiriöt. Tällä hetkellä ei ole tietoa siitä, missä tilanteissa hyvinvointialueet jättävät maksun perimättä. Tämän vuoksi tarvitaan seuranta ja arviointia siitä, miten käyttämättä ja peruuttamatta jääneiden palvelujen maksuja sovelletaan eri palveluissa ja asiakasryhmissä.

Hyvinvointialueiden on kehitettävä ajanvaraus-, muistutus- ja peruutuskäytäntöjään. Asiakkaiden on saatava selkeä, ymmärrettävä ja ajoissa annettu tieto varatusta ajasta sekä helppo mahdollisuus perua aika. Digitalisaation edetessä on tärkeää varmistaa, että palvelujen peruminen on mahdollista eri tavoin - ei vain sähköisesti, vaan myös puhelimitse ja muilla saavutettavilla tavoilla.

SOSTE muistuttaa, että pienituloisten sekä paljon palveluita ja lääkkeitä käyttävien maksutaakka on entisestään kasvanut lääkkeiden omavastuuosuuksien, arvonlisäveron ja terveystalvelujen asiakasmaksujen korotusten myötä. Samalla etuuksiin tehdyt leikkaukset ovat heikentäneet monien toimeentuloa. Jotta jokainen saa tarpeitaan vastaavat palvelut ja hoidon oikea-aikaisesti, pientuloisten sairastamisesta aiheutuvaa maksurasitusta tulisi alentaa. SOSTE on esittänyt keinoiksi muun muassa terveydenhuollon tasasuuruisten asiakasmaksujen alentamisvelvollisuuden kirjaamista lakiin, maksukattojen yhdistämistä sekä terveydenhuollon maksukaton seurannan siirtämistä asiakkailta hyvinvointialueiden vastuulle.